

ACC. N:R M. 9648:1-8.

Landskap: *Skåne* Upptecknat av *Ivante Gunnarsson*
Härad: *V. Göinge* Adress: *Svenskögsvägen 13, Lund*
Socken: *Visseltofta* Berättat av: _____
Uppteckningsår: *1945* Född år *1889* i *Bralt, Visseltofta*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Hemmets prydnade. s. 1-8.

LUF 49.

ACC. N:R. M.9648:1.

Landskap: Skåne ..... Upptecknat av: Svante Gunnarsson .....
Härad: Västra Göinge. ..... Adress: Svenshögsvägen 13 Lund. .....
Socken: Visseltofta. ..... Berättat av: .....
Uppteckningsår: 1945. ..... Född år 1889 i Boalt, Visseltofta

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

HEMMETS PRYDANDE

Tyvärr har jag inte varit i tillfälle att resa till Visseltofta och tala med någon gammal person om den här saken. Mitt barndomshem är nog inte det lämpligaste som utgångspunkt för denna beskrivning, dels hade väl en viss modernisering börjat vid denna tid och dels var min far inflyttad från annan ort (Kattarp), men ifråga om hemmets prydanade var det väl närmast mor, som ordnade.

/: När löven var nyutsprungna på våren tog vi in löv och ställde i någon vas eller krus på sättugnen (om det inte eldades), på bord eller skåp. Det var i främst de ljusgröna nyutslagna boklöven, som kom ifråga, kanske också björk. Sen tog man in löv, eller kanske bytteom, när man gjorde söndagsfint, kanske särskilt till pingst och midsommar. Vi hade inte öppen spis, men jag tycker mig ha minne av att någon av våra grannar, som hade öppen spis vid något tillfälle hade placerat lövruskor inne i spisen.

Skriv endast på denna sida!

M. 9648:2.
2:

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Jag har också hört talas om, att man satte upp lövruskor på väggarna, men kan inte säkert komma ihåg mig ha sett det.

2: Man brukade strö golvet med vit sand, hackat ene- eller granris, om jag minns rätt, var lördag. Att man använde löv eller halm har jag aldrig hört omtalas här på orten. Min far talade om att man i hans barndom hade halm på golvet om julen, som barnen lekte i, men här var det troligen ett lergolv. (han var född i Kattarp, Luggude härad) Varför man strödde med sand vet jag ej. Att man strödde med ene eller gran var väl för den friska doften. Om det haft något med magi att göra vet jag inte. Man strödde först sanden och sedan det finhackade ene- eller granriset ovan på. Så vida jag vet finnes ingen, som beströr golvet numera. Golvet skurades vid högtiderna, jul, påsk o.s.v. kanske någon gång emellen. Man använde trasmat- tor, ungefär lika de man fortfarande använder. Mattorna använde man vid högtiderna d.v.s. när golvet var nyskurat, när golvet var strött med sand och ene hade man inga mattor på.

3: Det bostadshus där jag är född var byggt 1863. Vägglänkorna var hyvlade invändigt och sannolikt icke ursprungligen avsedda för tapeter, men de hade säkert varit tapetserade många år innan jag

Skriv endast på denna sida!

M. 9648:3.

3:

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-72

föddes, emedan det strax jag minnes var flera lager utanpå varan.
Vid en omtapetsering strax jag minnes försökte man riva ner så
mycket som möjligt av de gamla. Det understa lagret var en blå-
blommig tapet på ljusgrågul botten, ungefär den färg som gammalt
papper får, hade möjligen varit vit. Ovanpå denna var två eller tre
andra tapeter. Hur gammal denna tapet var vet jag inte, men att den
icke var sen huset byggdes, gissar jag mig till av att väggarna ej
vore avsedda för tapetsering. När man avsåg att tapetsera spände
man papp utanpå ohyvlade väggplankor och tapetserade utanpå pappet.
Strax jag minns hade man nog tavlor på väggarna lite varstans,
det var s.k. oljetryck, företrädesvis med religiösa motiv (helt obe-
roende av om människorna hade religiös inställning) Även profana
motiv förekommo t. e. x. människans åldrar, kungaporträtt, ett kärleks-
par o. s. v. Gårdfarihandlare gick omkring och sålde oljetryck, möj-
ligen hade även de bofasta handlarena sådana till salu. ~~Även i mitt hem~~
Dessa oljetryck voro importerade från Tyskland, i varje fall en
del av dem. I mitt hem hade vi dessutom tre tavlor i svarttryck
(litografi?) Det var porträtt av Luther, Calvin och Melanchthon.

M. 9648:4.

4:

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—*—

Hur gamla de voro vet jag inte, men jag har sett samma porträtt i antikvariat här i Lund. Dessa svarttryck vore nog inte vanliga, jag vågar gissa att det inte var det konstnärliga vädet eller motivet utan färgen, som var avgörande när man köpte en tavla, de s.k. julabreven tyder ju på detta. Tavlorna hängde tydligen på sin plats året om. Bonader hade vi inga i mitt hem, men väl minns jag grannar som hade. Julafton eller kanske dagen innan sattes de s.k. julabreven upp och de satt uppe till Knut, då togs de ner igen. De kostade 5 öre st. och såldes av gårdfarihandlare men även i de fasta butikerna. Liksom oljetrycken var det främst bibliska eller andra religiösa motiv t.e.x. den heliga Genoveva, även profana motiv såsom don Pedrillo förkommo. Även om de hade svensk text voro de sannolikt importerade från Tyskland. De vore tryckta på dåligt tidningspapper och i mycket bjärta färger. De voro billiga och man satte upp dem i stora mängder. Nu ha de kanske ett visst kulturhistoriskt intresse, men annars var det rena papperslumpen, i kvalitet långt under den kulörta pappersgrannlåt man har i våra dagar, men det var en viss färgglädje, kanske mest för barnens del

M. 9648:5

5:

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

(vi hade)
Jag minns någon glasmålning, svart bakgrund med bibelspråk i sil-
vervit text, som väggprydnad. Omkring sekelskiftet, eller kanske
något år tidigare, började man inrama planscher, ^{som} ~~en~~ följde med
tidningar t. e. x. Aftonbladets halvveckoupplaga. Något av de första
åren på 1900-talet kom här en gruppbild av kungafamiljen, ^{som} ~~och~~ spred ^{sig}
som en epidemi över stugorna, alla hade den, vi också, men var den
kom ifrån kan jag inte erindra mig.

4: Vi hade vaxduk på bordet till vardags sen jag minns. När man
börjat använda vaxduk vet jag inte, jag skulle tro att bruket då
var ganska nytt. Tidigare hade man säkerligen ingen duk alls till
vardags. Seden att inte ha någon duk på bordet (jag avser matbor-
det) har förekommit långt sen jag minns, men vaxduken började nog
komma i allmänt bruk på 1890-talet. Att någon i den samhällsklass
som mina föräldrar tillhörde (mindre jordbrukare) använde vit
linneduk på matbordet till vardags förekom säkert inte, och före-
kommer väl knappast ännu i dag, sådant var herrskapsvanor. Vid
högtiderna använde man vit linneduk på matbordet, några kulörta
dukar kan jag inte minnas.

M. 9648:6.

6:

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Av prydnader minns jag två sittande hundar av gips och ett barnhuvud av mörk grågrön sten, ~~KNAKNAKNA~~ troligen inte av marmor, möjligen granit, ifrågavarande huvud blev stulet en marknadsdag.

5: Om jag inte missminner mig har jag redan lämnat Folkminnes arkivet en plan av mitt hem. I storstugan var en sättugn, i lillstugan bodde morfar, här var en rund järnkamin, denna var troligen inte äldre än sen 1886 eller 87 när min morfar flyttade in här, tidigare hade rummet sannolikt inte haft någon eldstad. Två kammare fanns i huset, men de saknade eldstad. Sättugnen var av vanlig typ med bilder på sidan Simson och lejonet, på framsidan en mansfigur med krona på huvudet och ett föremål i vardera handen, vi tog den för någon biblisk person, men det var troligen en Sankt Olofsbild. Sättugnen eldades från köket och röken gick ut i köksskorstenen. Till jul skulle sättugnen svärtas med eisenfärg (grafit?) Sättugnen var nog lika gammal som huset, kanske var den äldre och ditflyttad från annan plats. På 1890talet började man antingen byta ut sättugnarna eller ställa en järnspis vid sidan av dem. Denne spis hade två ring-hål till kokkärl och stekugn. Man började således

M. 9648:7

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

ARKIV

laga maten i stugan i stället för i köket, det var väl för att ~~likvidera~~

tillvarataga värmen. I mitt hem bytte vi inte ut sättugnen.

6: Vi hade en fotogenlampa i taket över matbordet, men använde nog mest en mindre flyttbar fotogenlampa. Jag kommer ihåg från min tidigare barndom att vi gjorde talgljus, men jag kan inte erinra mig att talg-ljusen var någon sorts högtidsbelysning de användes nog till vardags.

7: Vi tog in avskurna blommor sen jag minnes, det var ungefär sam-^{ma} trädgårdsblommor som man har numera t.e.x. snödroppar, påsk- och pingst-liljor, tulpaner, iris, rosor, dahlior m.f.l. Även vildblommor tog vi in, backsippor, prästkrugar, blåklint, vitsippor, linéa och andra. Av kruksblommor minns ~~XXXXXXXXXX~~ jag pelargonia, fuchsia, kaktus, en rödblommig lilja (Amaryllis?) och en krukväxt med petunialiknande blommor. Gummorna bytte nog sticklingar med varandra, att man skulle stjäla dem har jag inte hört talas om.

8: Halmkronor vet jag mig aldrig ha sett, men de ha nog förekommit tidigare, Ernst Paulsson talar om dem i sin bok Torp och Torpare

M. 9648: 8, 8:

från grannsocknen Vittsjö. En sak, som väl knappast var avsedd som prydnad, i den ena kammaren fanns en låda med glaslock, som innehöll en krans av pappersblommor till minne av en som barn avliden äldre broder.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—*—